

Socialförsäkringsutskottets betänkande 2021/22:SfU31

Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag om ändringar i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. som syftar till att få en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande. Regeringens förslag innebär att Migrationsverket, samtidigt som myndigheten behåller huvudansvaret för mottagandet, ska få anvisa en kommun att anordna boende för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och att kommunerna ges befogenhet att anordna boende för dessa personer. Kriterierna för fördelningen ska enligt förslaget anges i lagen.

Kommunerna ska få ersättning för att anordna boende. Dessa ersättningar föreslås, liksom bl.a. fördelningen av anvisningar, regleras i förordning. Med anledning av detta lämnas förslag om att lagen om mottagande av asylsökande m.fl. kompletteras med ett bemyndigande. Slutligen föreslås att bestämmelserna i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. ska gälla från den tidpunkt då utlänningen ansöker om tillfälligt skydd.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Utskottet föreslår med anledning av motionsyrkanden två tillkännagivanden till regeringen om att skyddssökande så långt det är möjligt inte ska ryckas upp från sin invanda miljö för att flyttas till en annan kommun samt att kommunerna bör ersättas fullt ut för sina kostnader för bl.a. boende och skola.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns fyra reservationer (S, M, SD, V, KD, MP). I en reservation (SD) yrkas avslag på propositionen. I en reservation (S) föreslås att riksdagen inte ska göra ett tillkännagivande om ersättning till kommunerna. Betänkandet innehåller också tre särskilda yttranden (SD, V).

Behandlade förslag

Proposition 2021/22:250 Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande.

Sex yrkanden i följdmotioner.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden.....	7
Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande.....	7
Reservationer	21
1. Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande, punkt 1 (SD)	21
2. Ersättning till kommuner, punkt 3 (S)	21
3. Övrigt om jämnare fördelning av boende för vissa skyddssökande, punkt 4 (M, SD, KD).....	22
4. Övrigt om jämnare fördelning av boende för vissa skyddssökande, punkt 4 (V, MP).....	23
Särskilda yttranden	24
1. Flytt mellan kommuner, punkt 2 (V)	24
2. Ersättning till kommuner, punkt 3 (SD)	24
3. Övrigt om jämnare fördelning av boende för vissa skyddssökande, punkt 4 (SD)	24
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	25
Propositionen	25
Följdmotionerna	25
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	26

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.,

2. lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2021/22:250 punkterna 1 och 2 samt avslår motion

2021/22:4756 av Ludvig Aspling m.fl. (SD).

Reservation 1 (SD)

2. Flytt mellan kommuner

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om flytt mellan kommuner och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4757 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 1.

3. Ersättning till kommuner

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om ersättning till kommuner och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4757 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 2.

Reservation 2 (S)

4. Övrigt om jämnare fördelning av boende för vissa skyddssökande

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4754 av Tony Haddou m.fl. (V) och

2021/22:4757 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkandena 3 och 4.

Reservation 3 (M, SD, KD)

Reservation 4 (V, MP)

Stockholm den 16 juni 2022

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Maria Malmer Stenergard

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Maria Malmer Stenergard (M), Carina Ohlsson (S), Mattias Karlsson i Luleå (M), Ludvig Aspling (SD), Teresa Carvalho (S), Katarina Brännström (M), Emilia Töyrä (S), Hans Eklind (KD), Bengt Eliasson (L), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Rasmus Ling (MP), Arin Karapet (M), Mattias Vepsä (S), Elsemarie Bjellqvist (S), Jennie Åfeldt (SD), Jonny Cato (C) och Tony Haddou (V).

Redogörelse för ärendet

Den 4 mars 2022 fattade Europeiska unionens råd ett genomförandebeslut genom vilket rådets direktiv 2001/55/EG om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta, kallat massflyktsdirektivet, började gälla.

Inom Regeringskansliet (Justitiedepartementet) har ett utkast till lagrådsremiss upprättats som innehåller förslag som ger kommunerna större möjlighet att hjälpa Migrationsverket i arbetet med att ordna boende för de som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Utkastet till lagrådsremiss har remissbehandlats.

Regeringen har begärt Lagrådets yttrande över lagförslagen. Lagrådet hade inga invändningar mot förslagen.

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft redan den 1 juli 2022. Regeringen anser att det finns synnerliga skäl för riksdagen att besluta om förkortad motionstid då en kraftigt ökad tillströmning av skyddsbehövande snabbt kan uppstå, och ett regelverk då bör vara på plats.

Med anledning av propositionen har det väckts tre motioner. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Regeringens förslag till riksdagsbeslut återges i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Statsrådet Anders Ygeman informerade utskottet i ärendet vid utskottets sammanträden den 7 april och den 5 maj 2022. Därutöver informerade statsrådet Ygeman respektive statssekreterare Sebastian de Toro utskottet med anledning av situationen i Ukraina vid utskottets sammanträden den 1, den 15 och den 24 mars 2022. Vidare informerade Migrationsverkets generaldirektör Mikael Ribbenvik utskottet med anledning av situationen i Ukraina vid sammanträdena den 1 och den 15 mars 2022.

Utskottets överväganden

Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lagändringar i syfte att få en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande.

Förslagen innebär bl.a. att Migrationsverket, samtidigt som myndigheten behåller huvudansvaret för mottagandet, ska få anvisa en kommun att ordna boende för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och att kommunerna ges befogenhet att anordna boende för dessa personer. Kommunerna ska få ersättning för att anordna boende. Dessa ersättningar föreslås, liksom bl.a. fördelningen av anvisningar, regleras i förordning. Med anledning av detta lämnas förslag om att lagen om mottagande av asylsökande m.fl. kompletteras med ett bemyndigande och kriterier för fördelningen. Slutligen föreslås att bestämmelserna i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. ska gälla från den tidpunkt då utlänningen ansöker om tillfälligt skydd.

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om att skyddssökande så långt det är möjligt inte ska ryckas upp från sin invanda miljö för att flyttas till en annan kommun samt att kommunerna bör ersättas fullt ut för sina kostnader för bl.a. boende och skola, och tillkännager detta för regeringen.

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. avslag på propositionen och sanktioner mot kommunerna.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (S), 3 (M, SD, KD) och 4 (V, MP) samt särskilt yttrande 1 (V), 2 (SD) och 3 (SD).

Bakgrund

Massflyktsdirektivet kom till 2001 med syftet att det ska finnas ett regelverk att aktivera vid en massiv tillströmning av fördrivna personer från ett tredjeland. Rysslands invasion av Ukraina har lett till att flera miljoner människor är på flykt i Europa. Vid mötet i Europeiska unionens råd den 4 mars 2022 fattades ett beslut om att aktivera massflyktsdirektivet (rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs).

Detta innebär bl.a. att skyddsbehövande från Ukraina kommer att ges ett tillfälligt uppehållstillstånd i EU i ett år med möjlighet till förlängning i ytterligare två år.

Massflyktsdirektivet har genomförts i svensk rätt (prop. 2001/02:185, bet. 2002/03:SfU4, rskr. 2002/03:47). Genomförandet innebär bl.a. att fördrivna personer beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd under den tid det tillfälliga skyddet gäller enligt rådets beslut. De personer som beviljas uppehållstillstånd och som kan antas komma att vistas här under kortare tid än tre år ska som huvudregel inte folkbokföras, eftersom skyddsbehovet är av tillfällig natur. Utgångspunkten är att denna grupp inte heller fullt ut bör omfattas av alla de sociala rättigheter som normalt tillkommer personer som bor här.

Från den tid då uppehållstillstånd med tillfälligt skydd beviljats ska utlänningen få förmåner enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., förkortad LMA. Vidare har barn samma rätt till hälso- och sjukvård samt tandvård och utbildning som barn som är bosatta i Sverige. Vuxna har rätt till hälso- och sjukvård samt tandvård på samma villkor som asylsökande. Detta framgår av lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Om uppehållstillståndet förlängs kan personen komma att folkbokföras. Samma förmåner gäller då för utlänningen som för andra folkbokförda.

Gällande ordning

Uppehållstillstånd med tillfälligt skydd

Bestämmelser om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet finns i 21 kap. utlänningslagen (2005:716), förkortad UtlL. Enligt 21 kap. 2 § UtlL ska en utlänning som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet och som i enlighet med direktivet överförs till eller tas emot i Sverige ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, s.k. uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

Om ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har getts till en person, får ett sådant tillstånd enligt 21 kap. 4 § första stycket UtlL också ges till vissa familjemedlemmar till den personen.

Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får enligt 21 kap. 6 § UtlL inte gälla under längre tid än den tid som beslutats av Europeiska unionens råd. Om ett program för att förbereda att utlänningen återvänder självant har inletts när uppehållstillståndet upphör får tillståndet förlängas högst två år (uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd). En utlänning som beviljas uppehållstillstånd med tillfälligt skydd ska enligt 21 kap. 7 § UtlL ges arbetstillstånd för den tid som uppehållstillståndet gäller.

Lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. innehåller bestämmelser om sysselsättning för och bistånd till bl.a. utlänningar som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting eller som alternativt skyddsbehövande enligt 4 kap. 1 respektive 2 § UtL (asylsökande). Bestämmelserna tillämpas också på personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd. Enligt 2 § LMA har Migrationsverket huvudansvaret för mottagandet och ska för detta ändamål driva förläggningar, s.k. anläggningsboenden. Migrationsverket kan ge i uppdrag åt andra att driva förläggningar.

Migrationsverket ska enligt 3 § LMA erbjuda asylsökande och personer som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd plats på en förläggning. En utlänning som inte önskar utnyttja en erbjuden plats på en förläggning ska ändå registreras vid en sådan enligt 3 a § LMA.

För ensamkommande barn ska Migrationsverket, enligt 3 § LMA, i stället för att erbjuda plats på ett anläggningsboende anvisa en kommun som ska ordna boendet. När Migrationsverket har anvisat en kommun ska barnet anses vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen. En kommun får enligt 2 § LMA anordna boende för ensamkommande barn. Migrationsverket saknar möjlighet att anvisa en kommun som ska ordna boende för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, med undantag för ensamkommande barn (3 § LMA).

Migrationsverket ansvarar för bistånd till asylsökande och personer som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, oberoende av om de vistas på en förläggning eller bor på egen hand. En kommun ska dock enligt 3 a § tredje stycket LMA lämna bistånd enligt den lagen till personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd om de vistas i kommunen och om biståndet behövs till dess att Migrationsverket tar över ansvaret för biståndet.

Enligt 13 § LMA ges bistånd i form av logi, dagersättning och bistånd för angelägna behov (särskilt bidrag). Den som omfattas av lagen har enligt 1 § LMA inte rätt till förmåner av motsvarande karaktär enligt socialtjänstlagen (2001:453).

Lagen om mottagande av asylsökande m.fl. gäller för personer som har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd och som inte är folkbokförda här i landet. Lagen upphör att gälla för dessa personer först om de blir folkbokförda. Enligt 4 § folkbokföringslagen (1991:481) ska en person med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd inte folkbokföras, om personen kan antas komma att vistas i landet med stöd av det beviljade tillståndet under kortare tid än tre år. Det betyder att personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd har rätt till bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. under hela tiden de har ett sådant uppehållstillstånd, i upp till tre år.

Bosättningslagen

Lagen (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningslagen) innehåller bestämmelser om mottagande för bosättning genom anvisning till en kommun. Lagen gäller enligt 2 § en nyanländ som har beviljats ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, om det har beviljats enligt vissa bestämmelser i utlänningslagen. Även vissa anhöriga omfattas. Enligt förordningen (2016:39) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bosättning (bosättningsförordningen) ska endast nyanlända som vistas vid Migrationsverkets anläggningsboenden och kvotflyktingar omfattas av anvisning.

Personer som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd kommer som huvudregel inte att bli folkbokförda och kan följaktligen inte omfattas av anvisning till en kommun för bosättning enligt bosättningslagen.

Den kommunala självstyrelsen och kommunernas befogenheter

Bestämmelser av betydelse för den kommunala självstyrelsen finns i regeringsformen (RF). I 1 kap. 1 § RF anges att den svenska folkstyrelsen förverkligas bl.a. genom kommunal självstyrelse. I 14 kap. 2 § RF anges att kommunerna sköter lokala och regionala angelägenheter av allmänt intresse på den kommunala självstyrelsens grund. Närmare bestämmelser om detta finns i lag. På samma grund sköter kommunerna även de övriga angelägenheter som bestäms i lag. Bestämmelsen tar sikte på både kommuner och regioner. I 14 kap. 3 § RF behandlas inskränkningar i den kommunala självstyrelsen. Bestämmelsen innebär att en regelmässig prövning av de kommunala självstyrelseintressena ska göras under lagstiftningsprocessen med tillämpning av en proportionalitetsprincip. Enligt bestämmelsen bör inskränkningar i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har gett anledning till dem. I 8 kap. 2 § första stycket 3 RF anges att föreskrifter om grunderna för kommunernas organisation och verksamhetsformer, för den kommunala beskattningen samt kommunernas befogenheter i övrigt och deras skyldigheter ska bestämmas i lag. Riksdagen har dock enligt 8 kap. 3 § RF möjligheter att bemyndiga regeringen att meddela föreskrifter enligt 8 kap. 2 § första stycket 3 RF.

Kommunallagen (2017:725), förkortad KL, reglerar bl.a. kommunernas angelägenheter och grundläggande befogenheter. I lagen finns bestämmelser om kommuners organisation och beslutsfattande. Lagen utgör genom dessa regler grunden för förverkligandet av den kommunala självstyrelsen enligt regeringsformen. Bestämmelser om vilka uppgifter kommunerna har finns också i andra lagar, t.ex. i socialtjänstlagen och skollagen (2010:800).

Enligt 2 kap. 1 § KL får kommuner och regioner själva ha hand om angelägenheter av allmänt intresse som har anknytning till kommunens eller regionens område eller deras medlemmar. Kommunmedlem är i huvudsak den som

är folkbokförd i kommunen, äger fast egendom i kommunen eller ska betala kommunal skatt där (1 kap. 5 § KL).

Kommuner och regioner får inte ha hand om sådana angelägenheter som enbart staten, en annan kommun, en annan region eller någon annan ska ha hand om (2 kap. 2 § KL).

Fördelning

Sedan april 2016 har regeringen genom olika uppdrag styrt hur fördelningen av ensamkommande barn mellan kommuner ska gå till i syfte att uppnå en jämnare fördelning. Sedan 2018 regleras förutsättningarna för fördelningen i Migrationsverkets och länsstyrelsernas regleringsbrev, där det bl.a. anges att Migrationsverket ska utarbeta anvisningsandelar. Anvisningsandelarna ska ge en jämn fördelning och ta hänsyn till kommunernas befolkningsstorlek, tidigare mottagande av asylsökande och nyanlända samt mottagande av ensamkommande barn och unga. Länsstyrelserna har i uppdrag att delta i genomförandet av Migrationsverkets uppdrag. En kommun kan inte överklaga ett beslut om anvisning av ensamkommande barn.

Enligt 7 § bosättningslagen ska det vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner tas hänsyn till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantaget mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen. Enligt ett bemyndigande i 8 § bosättningslagen får regeringen meddela föreskrifter om ytterligare kriterier som får beaktas vid fördelningen av anvisningar. Det antal nyanlända som ska omfattas av anvisningar till kommuner under ett visst kalenderår samt fördelningen på länsnivå framgår av förordningen (2016:40) om fördelning av anvisningar till kommuner. Migrationsverket ska enligt uppdrag i regleringsbrev föreslå det antal nyanlända som ska omfattas och fördelningen på länsnivå (länsstal). I uppdraget ingår att analysera och vid behov justera beräkningen som ligger till grund för fördelningen.

Länsstyrelsen ska enligt 5 § bosättningsförordningen på grundval av länsstalen besluta om fördelningen mellan kommuner inom länet av antalet nyanlända som ska omfattas av anvisningar under ett visst kalenderår (kommuntal). Vid beslut om kommuntal får kommunernas förutsättningar att tillhandahålla bostäder beaktas utöver de kriterier som anges i bosättningslagen (6 § bosättningsförordningen). Kommuntalen beslutas i förväg för ett kalenderår i taget. Migrationsverket får enligt 8 § bosättningsförordningen inom ramen för kommuntalen besluta om anvisning i enskilda fall enligt 5 § bosättningslagen. Beslut enligt bosättningslagen får inte överklagas.

Ersättning

Staten har det huvudsakliga ansvaret för mottagande av asylsökande m.fl. och utgångspunkten är att staten ska ersätta kommunerna och regionerna för de kostnader som de har för insatser som de är skyldiga att tillhandahålla. En kommun som har lämnat bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande

m.fl. har enligt 23 § LMA rätt till ersättning från staten. Kommunerna får bl.a. ersättning för mottagandet av ensamkommande barn enligt förordningen (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. Ersättningssystemet är uppdelat i flera olika delar för att täcka dels kostnader för den beredskap som kommunerna måste ha, dels kostnader för de barn som faktiskt tas emot i kommunerna. Förordningen ger också kommunerna rätt till ersättning för bistånd som lämnats enligt 3 a § LMA, dvs. bistånd till personer som beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och som vistas i kommunen men där Migrationsverket ännu inte tagit över ansvaret för att bistånd lämnas. Kommuner och regioner får också ersättning för utbildningskostnader och kostnader för hälso- och sjukvård.

Propositionen

Fördelning

Sverige behöver ha beredskap för att ta emot ett mycket stort antal skyddsbehövande med anledning av att EU har aktiverat massflyktsdirektivet till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Migrationsverket står inför en mycket stor utmaning med tusentals personer som är i behov av boende. Migrationsverket har inte kapacitet att ordna boende för ett så stort antal människor på kort tid. Situationen är inte heller av kortvarigt slag utan riskerar att pågå under relativt lång tid. Det finns också skäl att dra lärdomar av utvecklingen under flyktingsituationen 2015, då vissa kommuner fick ta ett oproportionerligt stort ansvar. Det var t.ex. fråga om kommuner som var första ankomstdestination, kommuner där Migrationsverket anskaffade stora anläggningsboenden eller kommuner där det redan bodde familjemedlemmar, släkt eller vänner till asylsökande. För att tillgodose ett behov av en så jämn boendefördelning som möjligt mellan landets kommuner, i den situation som Sverige nu står inför, behövs en styrning i lag som inbegriper utökade kommunala befogenheter och en lagreglerad möjlighet för Migrationsverket att anvisa en kommun som ska ordna boendet. Det är enligt regeringen inte tillräckligt att enbart använda ett mer informellt samarbete med stöd av det befintliga regelverket.

Mot denna bakgrund föreslår regeringen att Migrationsverket ska få anvisa en kommun som ska ordna boende för personer med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Regeringen anser att det är mest ändamålsenligt att välja en lösning som innebär så små avsteg som möjligt från det ursprungliga regelverket för genomförandet av massflyktsdirektivet. Migrationsverkets möjlighet att anvisa en kommun som ska ordna boende bör därför regleras i lagen om mottagande av asylsökande. För att det inte ska råda något tvivel om att kommunerna också ska ha möjlighet att anordna boende föreslås vidare att det införs bestämmelser som ger kommunerna en sådan utökad befogenhet. Möjligheten att anvisa en kommun som ska ordna boende är inte avsedd att förändra ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna på något annat sätt än att kommunerna blir skyldiga att ordna boende för de aktuella

personerna. Migrationsverket ska alltså ha huvudansvaret för mottagandet för dessa personer och således även ansvar för övrigt bistånd enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Regeringen framhåller också att det inte bör vara möjligt för en kommun att fullgöra sin skyldighet genom att erbjuda boende i en annan kommun. Detta behöver dock inte regleras i lag. Vidare är avsikten att regeringen i förordning, efter att ha fått underlag från Migrationsverket, ska göra en bedömning av antalet skyddsbehövande som det finns ett behov av att låta Migrationsverket anvisa. Det föreslagna regelverket är därmed utformat för att möjliggöra flexibilitet i fråga om behovet av att låta Migrationsverket få hjälp av kommunerna och för att ge kommunerna goda planeringsförutsättningar. De närmare förutsättningarna för när anvisning ska få ske behöver dock inte anges i lag.

Regeringen anser att det är upp till rättstillämpningen att avgöra vilka insatser som omfattas av begreppet boende, och vad som kan utgöra bistånd av motsvarande karaktär, och således faller på den aktör som har ansvaret för boendet enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. Regeringen kommer dock att ta med sig denna fråga i det kommande förordningsarbetet när det gäller ersättningar till kommunerna. Enligt regeringen är det viktigt att kommuner och regioner ges befogenhet att själva bestämma hur och var boenden ska anskaffas. Det är därför inte lämpligt att precisera nivån för standarden på boendena närmare i lagstiftningen. Det måste vara upp till den enskilda kommunen hur uppgiften ska lösas, eftersom förutsättningarna skiljer sig åt i olika delar av landet. Regeringen anser att det inte heller behövs en reglering av vad som händer när en person tackar nej till boendeplats utan anger att personen då är hänvisad till att ordna sitt boende på egen hand.

Regleringen bör på motsvarande sätt som när det gäller boställningsförordningen bygga på att regeringen efter underlag från Migrationsverket fastställer det antal utlänningar som Migrationsverket får anvisa under en viss period. För att regeringen ska ha goda förutsättningar att bestämma hur många personer som ska anvisas bör Migrationsverket tillhandahålla prognoser över det totala mottagandet av personer som beräknas få tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Regleringen bör vidare innebära att det ankommer på Migrationsverket att, så snart det är möjligt, utifrån det antal utlänningar som framgår av regeringens förordning ta fram en fördelning mellan kommunerna, dvs. bestämma antalet anvisningar per kommun (fördelningstal). Kommunerna och regeringen ska omgående informeras om antalet per kommun. Utifrån fördelningen ska sedan Migrationsverket fatta beslut om att anvisa en kommun att ordna boende åt en utlänning i det enskilda fallet.

I likhet med vad som redan gäller för Migrationsverkets beslut om anvisning av ensamkommande barn bör Migrationsverkets beslut om att anvisa en kommun som ska anordna boende för utlänningar med tillfälligt skydd inte få överklagas av kommunen.

Vidare avser regeringen att återkomma till frågan om utbyte av nödvändiga uppgifter i de förordningar som behöver komplettera lagförslagen i propositionen.

Flytt mellan kommuner

Det är enligt regeringen angeläget att anvisningarna görs med omsorg och med beaktande av intresset av att de skyddsbehövande ska behöva flytta i så liten utsträckning som möjligt. Detta gäller med särskild styrka i de fall det handlar om barnfamiljer där barnen går i skolan. Intresset av att ordna boende för alla som har behov av det tillgodoses med den modell som föreslås, även om det i vissa fall kan leda till att en del behöver flytta mellan boenden. Vilka individuella kriterier som kommer att beaktas i det enskilda fallet är en fråga som hanteras i den praktiska tillämpningen.

Ersättning

Staten har det huvudsakliga ansvaret för mottagande av asylsökande m.fl. och utgångspunkten är att staten ska ersätta kommunerna för de kostnader som de har för insatser som de är skyldiga att tillhandahålla. Enligt 23 § LMA har en kommun som har lämnat bistånd enligt lagen rätt till ersättning från staten för biståndet. Liksom för andra kostnader för mottagande av asylsökande m.fl. bör bestämmelser om ersättning ges i förordning. Utgångspunkten är att ersättningssystemet ska utformas så att ersättningen kan betalas ut på ett enkelt sätt och inte ge upphov till onödiga administrativa kostnader för kommunerna. Enligt regeringens mening är ett system med schablonersättningar den modell som har störst förutsättningar för att åstadkomma det. Vilka kostnader som ska ersättas genom schablonbelopp och vilka belopp schablonerna ska uppgå till kommer regeringen att återkomma till under det kommande förordningsarbetet. Regeringen kommer dessutom att följa utvecklingen efter att regelverket trätt i kraft och vid behov föra en dialog om utvecklingen och kostnadsläget med berörda aktörer.

Kriterier för fördelning

För att fördelningen av Migrationsverkets anvisningar av kommuner som ska ordna boende ska bli så jämn som möjligt och för att det ska vara tydligt vilka kriterier som ska beaktas vid fördelningen mellan kommunerna föreslår regeringen att det införs vissa kriterier för fördelningen i lagen om mottagande av asylsökande m.fl. På liknande sätt som enligt bosättningslagen ska vid fördelningen hänsyn tas till kommunernas arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen. Regeringen bör bemyndigas att i förordning ange vilka kriterier, utöver de som anges i lagen, som får beaktas vid fördelningen. Därutöver bör regeringen få meddela föreskrifter om antalet utlänningar för vilka det under en viss period finns ett behov av att anvisa en kommun, prioriteringen vid anvisningar, fördelningen av anvisningar mellan kommuner och inom vilken tid en kommun ska ordna boende. Regeringen framhåller att systemet för anvisning av en kommun som ska ordna boendet i viss mån behöver vara flexibelt. Att därutöver i lag införa närmare bestämmelser om anvisningar skulle innebära en detaljreglering som

inte medger ett sådant utrymme för anpassningar över tid. Regeringen föreslår därför att föreskrifter om ordningen med anvisning av en kommun regleras i förordning.

Tidsfrist

När det gäller frågan om inom vilken tid en kommun ska vara skyldig att anordna boende anser regeringen att det är angeläget att skapa ett system som möjliggör snabba processer där utlänningarna fort kommer till den kommun som ska ordna deras boende. Regeringen ser dock också att kommunerna har behov av goda planeringsförutsättningar. Regeringen kommer att ta hänsyn till dessa olika aspekter vid beredningen av förordningarna. Av betydelse är naturligtvis utformningen av ersättningsmodellen.

De som har ansökt om men inte beviljats tillfälligt skydd

Regeringen anser att det inte är tillfredsställande för vare sig utlänningen, Migrationsverket eller kommunerna att personer som kommer till Sverige inom ramen för massflyktsdirektivet omfattas av lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. först efter beviljat uppehållstillstånd. Även om ett beslut om uppehållstillstånd fattas redan efter ett par dygn kan handläggningstiden påverkas av om det anländer många skyddssökande på kort tid. Regeringen föreslår därför att de utlänningar som omfattas av massflyktsdirektivet får rätt till bistånd från Migrationsverket enligt lagen om mottagande av asylsökande m.fl. och vård enligt lagen om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. redan från den tidpunkt då de ansöker om uppehållstillstånd enligt 21 kap. UtlL.

Sanktioner

När det gäller frågan om sanktioner pekar regeringen på att det inte finns några sanktioner knutna till bosättningslagens reglering av anvisningar för boende och att det systemet överlag har fungerat väl. Kommunerna har också uppvisat en stor vilja att ta ett gemensamt ansvar för flyktingsituationen med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Regeringen bedömer därför att det i nuläget inte är nödvändigt att införa sanktioner eller andra åtgärder mot kommuner som inte fullgör sina skyldigheter enligt den föreslagna regleringen.

Ikraftträdande och konsekvenser

Lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2022. Några särskilda övergångsbestämmelser med anledning av lagförslagen behövs inte.

När det gäller konsekvenser för Migrationsverket bedömer regeringen att förslaget beräknas rymmas inom de ekonomiska ramarna för myndigheten 2022.

Vad gäller de ekonomiska konsekvenserna för kommunerna lyfter regeringen fram att syftet med förslagen är att åstadkomma en jämnare fördelning

av boendet för personer med uppehållstillstånd med tillfälligt skydd och kommunerna ska kompenseras för sina kostnader med anledning av förslagen. I fråga om kommunernas övriga verksamhet, såsom att erbjuda t.ex. skola, vård och omsorg till kommunens invånare, kan dessa komma att påverkas av de kommande anvisningarna om att ordna boende för personer med tillfälligt skydd. En jämnare fördelning av boendena mellan kommunerna ger dock kommunerna sammantaget bättre förutsättningar att kunna erbjuda dessa välfärdsverksamheter. I vilken omfattning och hur dessa välfärdsverksamheter kommer att påverkas är dock svårt att bedöma inom ramen för lagstiftnings-ärendet. Det är regeringens uppgift att säkerställa att kommunerna får rimliga planeringsförutsättningar om massflyktsdirektivet aktiveras på nytt.

I fråga om den kommunala självstyrelsen bedöms förslagen innebära en inskränkning i denna genom att kommunerna blir skyldiga att hjälpa Migrationsverket med att ordna boende. Regeringen bedömer dock att det är nödvändigt med lagstöd för att kommuner ska ges en utvidgad befogenhet att ordna med boende för personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet, dvs. för att anordna boende även efter den initiala tiden enligt 3 a § tredje stycket LMA. Det innebär att det hade varit nödvändigt att införa ett sådant lagstöd även om regeringen bedömt att det varit möjligt att uppnå en jämn fördelning endast genom frivilligt samarbete med kommunerna. Även om antalet skyddsbehövande för närvarande understiger det antal som sökte sig till Sverige 2015 kan situationen snabbt förändras. Regeringen bedömer att det ändamål som regleringen avser att tillgodose inte kan uppnås på ett sätt som är mindre ingripande för det kommunala självbestämmandet än det som föreslås. Den mindre ingripande lösningen att låta kommunerna, utifrån utökade kommunala befogenheter, frivilligt hjälpa Migrationsverket med boenden bedöms enligt regeringen inte kunna leda till en tillräckligt jämn fördelning mellan landets kommuner.

Regeringen bedömer att en jämnare fördelning mellan kommunerna innebär en minskad risk för socialt utanförskap och segregation jämfört med om många personer med samma bakgrund och behov under kort tid kommer till samma områden. Det är också positivt för barn. Förslagen kan även bidra till bättre förutsättningar för att uppnå de integrationspolitiska målen.

Också syftet med förslagen i propositionen, att säkerställa en jämn fördelning och att de skyddsbehövande snabbt får tak över huvudet, måste anses positivt för barnfamiljer och i övrigt främja en god hälsa. Långa väntetider och osäkerhet kring boendet är lika negativt för kvinnor som för män, flickor och pojkar. Förslaget bedöms inte ha några nämnvärda konsekvenser för jämställdheten. En självklar utgångspunkt i förordningsarbetet är att i första hand beakta vad som bedöms vara barnets bästa på det sätt som anvisas i barnkonventionen, som sedan den 1 januari 2020 är svensk lag. Det är även en uppgift för Migrationsverket att beakta barnrättsperspektivet och de rättigheter som följer av barnkonventionen vid de enskilda anvisningsbesluten.

Motionerna

I kommittémotion 2021/22:4757 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 1 anges att det är av yttersta vikt att skyddssökande så långt det är möjligt vid övergången till den nya lagstiftningen inte rycks upp från sin invanda miljö för att flyttas till en annan kommun. I yrkande 2 anges att kommunerna måste ersättas fullt ut för sina kostnader för boende och skola, men även andra kostnader som förskola och sociala insatser. Enligt yrkande 3 är bostadssituationen i kommunerna en faktor som ska beaktas, eftersom den i stor utsträckning påverkar kommunernas möjlighet att tillhandahålla bostäder. Vidare bör tidsfristen för att ordna med boende som en utgångspunkt vara två månader i likhet med anvisningar enligt bosättningsförordningen (yrkande 4). Det är enligt motionärerna av stor vikt att kommunerna får tillräcklig tid att anordna boende efter att anvisning har skett.

Ludvig Aspling m.fl. (SD) begär i kommittémotion 2021/22:4756 att riksdagen avslår propositionen. Migration ska vara ett statligt åtagande. Alla åtaganden från kommunernas sida måste vara frivilliga. Regeringens förslag innebär en inskränkning i kommunernas självbestämmande och är dessutom onödigt och dyrt. Antalet personer som reser från Ukraina till EU har minskat drastiskt och även antalet sökande ukrainare i Sverige har minskat från över 2 000 till ca 100 per dag. Behovet av tvingande lagstiftning som urholkar kommunernas självbestämmande har därmed minskat drastiskt. Vidare har lagstiftningsärendet varit mycket påskyndat, med bl.a. mycket kort remisstid. Det finns också oklarheter i regeringens förslag, särskilt när det gäller ersättningen till kommunerna och andra finansiella aspekter.

I kommittémotion 2021/22:4754 av Tony Haddou m.fl. (V) anges att regeringen bör återkomma med förslag om att införa sanktioner mot kommuner som inte fullgör sina skyldigheter enligt den föreslagna regleringen.

Utskottets ställningstagande

På grund av Rysslands invasion av Ukraina befinner sig flera miljoner människor på flykt i Europa. EU har därför beslutat att aktivera massflyktsdirektivet. Många människor har sökt sig till Sverige, och Migrationsverket, som är ansvarig myndighet, saknar kapacitet att på kort tid ordna boende för de tusentals personer som har behov av det. Den uppkomna situationen riskerar dessutom att pågå under relativt lång tid. Även om antalet skyddssökande personer från Ukraina har minskat den senaste tiden kan situationen snabbt förändras. Det finns vidare lärdomar att dra av utvecklingen under flyktingsituationen 2015 när vissa kommuner tog ett oproportionerligt stort ansvar. Utskottet anser därför i likhet med regeringen att det behövs en styrning i lag som inbegriper utökade kommunala befogenheter och en lagreglerad möjlighet för Migrationsverket att anvisa en kommun som ska ordna boendet.

Utskottet delar regeringens bedömning att en tillräckligt jämn fördelning mellan landets kommuner inte kan uppnås på ett sätt som är mindre ingripande för det kommunala självbestämmandet än det som föreslås. Utan en sådan

styrning finns det risk för att vissa kommuner blir mer belastade än andra när det gäller att ställa om delar av sin verksamhet. En ojämn fördelning mellan kommunerna innebär också en ökad risk för socialt utanförskap och segregation när många personer med samma bakgrund och behov under kort tid kommer till samma områden. Utskottet vill också peka på att möjligheten att anvisa en kommun som ska ordna boendet inte är avsedd att förändra ansvarsfördelningen mellan staten och kommunerna på något annat sätt än att kommunerna blir skyldiga att ordna boende för de aktuella personerna. Migrationsverket ska alltså ha huvudansvaret för mottagandet av dessa personer.

Enligt utskottets bedömning får regeringsformens beredningskrav anses uppfyllt. Utskottet kan också konstatera att Lagrådet inte hade några invändningar mot lagförslagen. Vidare anser utskottet i likhet med regeringen att det är svårt att överblicka hur läget utvecklas. En situation kan snabbt uppstå med en kraftigt ökad tillströmning av skyddsbehövande varför regelverket bör vara på plats så snart som möjligt.

När det gäller ärendets beredning kan utskottet också konstatera att statsrådet Anders Ygeman informerade utskottet i ärendet vid två sammanträden innan propositionen överlämnades. Därutöver lämnade regeringen och Migrationsverket information med anledning av situationen i Ukraina vid ett flertal tillfällen under våren.

Med det ovan anförda tillstyrker utskottet propositionen och avstyrker motion 2021/22:4756 (SD) om avslag på propositionen.

Flytt mellan kommuner

Enligt utskottets mening är det angeläget att anvisningarna görs med omsorg och med beaktande av intresset av att de skyddsbehövande ska behöva flytta i så liten utsträckning som möjligt. Detta gäller med särskild styrka i de fall det handlar om barnfamiljer där barnen går i skolan. Det kan dock komma att krävas att personer med tillfälligt skydd behöver flytta från den kommun som de först kommit till. I dessa fall är det, vid övergången till den nya regleringen, av yttersta vikt att de skyddssökande så långt det är möjligt inte rycks upp från sin invanda miljö. Föreskrifterna bör därför utformas så att det i det enskilda fallet i möjligaste mån kan undvikas att enskilda ska behöva ryckas upp och flytta i onödan. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna. Utskottet tillstyrker därför motion 2021/22:4757 (M, KD) yrkande 1.

Ersättning

Regeringen föreslår att ersättningen ska regleras i förordning. I propositionen anges att ersättningssystemet ska utformas så att ersättningen kan betalas ut på ett enkelt sätt och inte ge upphov till onödiga administrativa kostnader för kommunerna. Enligt regeringen är ett system med schablonersättningar den modell som har störst förutsättningar för att åstadkomma det. För att kommunerna ska kunna leva upp till ett utökat ansvar måste emellertid enligt

utskottets mening regeringen säkerställa att kommunerna får ersättning för sina kostnader. Kommunerna bör således ersättas fullt ut för sina kostnader för boende och skola, och även för andra kostnader som förskola och sociala insatser. Detta kan t.ex. åstadkommas genom att schablonbelopp betalas ut men att de kommuner som kan uppvisa faktiska kostnader som överskrider schablonen kan få ersättning för dessa, krona för krona. Detta bör riksdagen ge regeringen till känna. Motion 2021/22:4757 (M, KD) yrkande 2 tillstyrks därför.

Kriterier för fördelning

Utskottet delar regeringens bedömning att kriterierna för fördelningen mellan kommunerna ska lagregleras. Härigenom kan fördelningen bli så jämn som möjligt och det blir tydligt vilka kriterier som ska beaktas vid fördelningen. Utskottet noterar att regeringens förslag om att hänsyn ska tas till kommunernas arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantaget mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen innebär att det ska ske på liknande sätt som den ordning som gäller för anvisning enligt bosättningslagen. Utskottet kan vidare konstatera att förslaget inte utesluter att andra kriterier än de angivna beaktas i något led vid fördelningen. Enligt regeringens förslag ska regeringen bemyndigas att i förordning ange vilka kriterier, utöver de som ska anges i lagen, som får beaktas vid fördelningen. Utskottet, som noterar att ordningen medger viss flexibilitet, anser att regeringens förslag är väl avvägt. Det finns därför enligt utskottets mening inte skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande om att i lagen ange att bostadssituationen i kommunerna ska vara en faktor som ska beaktas vid fördelningen. Motion 2021/22:4757 (M, KD) yrkande 3 avstyrks därmed.

Tidsfrist

I en motion anges att tidsfristen för kommunerna att ordna med boende som en utgångspunkt bör vara två månader i likhet med anvisningar enligt bosättningsförordningen. Utskottet anser liksom regeringen att det är angeläget att skapa ett system som möjliggör snabba processer där utlänningarna fort kommer till den kommun som ska ordna boende. Det är dock samtidigt viktigt att hänsyn tas till kommunernas behov av goda planeringsförutsättningar. Tidsfristen för kommunerna att anordna boende ska enligt regeringens förslag regleras i förordning. Det är enligt utskottet av stor vikt att regeringen vid beredningen av förordningarna tar hänsyn till dessa olika aspekter. Det är också av betydelse hur ersättningsmodellen kommer att utformas. Med det anförda finner utskottet inte skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande om att tidsfristen ska uppgå till två månader. Motion 2021/22:4757 (M, KD) yrkande 4 avstyrks därför.

Sanktioner

Vad gäller frågan om sanktioner mot kommuner som inte fullgör sina skyldigheter noterar utskottet att det inte finns några sanktioner knutna till bosättningslagens reglering av anvisningar för boende och att det systemet överlag har fungerat väl. Vidare har kommunerna uppvisat en stor vilja att ta ett gemensamt ansvar för flyktingsituationen med anledning av Rysslands invasion av Ukraina. Utskottet anser därför att det för närvarande inte är nödvändigt att införa sanktioner eller andra åtgärder mot kommuner som inte fullgör sina skyldigheter enligt den föreslagna regleringen. Det finns därför enligt utskottet inte skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande om detta. Motion 2021/22:4754 (V) avstyrks därmed.

Reservationer

1. Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande, punkt 1 (SD)

av Ludvig Aspling (SD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD) och Jennie Åfeldt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4756 av Ludvig Aspling m.fl. (SD) och avslår proposition 2021/22:250 punkterna 1 och 2.

Ställningstagande

Regeringens migrationspolitik har steg för steg flyttats över till kommunerna, som har förlorat det självbestämmande de tidigare haft och som tvingas utföra en politik de inte varit intresserade av, saknar förutsättningar för eller rent av motsätter sig. Mottagandesystemet bör vara helt och hållet statligt och kommunernas åtaganden måste vara frivilliga. Mottagandet av ukrainska flyktingar är angeläget. Den övervägande delen av mottagandet har dock skett på privat basis. Ett tvång för kommunerna framstår därför som både onödigt och dyrt. Till detta kommer att flödet av ukrainska medborgare till Sverige har minskat och därmed behovet av tvingande lagstiftning. Vidare har detta lagstiftningsärende inte beretts på nödvändigt sätt. Remissinstansernas och Lagrådets tid att yttra sig över förslaget var kort, liksom motionstiden i riksdagen. Allt sammantaget innebär detta att regeringens förslag bör avslås.

2. Ersättning till kommuner, punkt 3 (S)

av Carina Ohlsson (S), Teresa Carvalho (S), Emilia Töyrä (S), Mattias Vepsä (S) och Elsemarie Bjellqvist (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2021/22:4757 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkande 2.

Ställningstagande

När det gäller frågan om ersättning till kommunerna medför ett system med schablonersättningar att ersättningen kan betalas ut på ett enkelt sätt och inte leda till onödiga administrativa kostnader för kommunerna. I propositionen anges att regeringen kommer att återkomma till vilka kostnader som ska ersättas genom schablonbelopp och vilka belopp schablonerna ska uppgå till. Regeringen kommer vidare att följa utvecklingen efter att regelverket trätt i kraft och vid behov föra en dialog om utvecklingen och kostnadsläget med berörda aktörer. Det finns därför inte skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande om full kostnadsersättning.

3. Övrigt om jämnare fördelning av boende för vissa skyddssökande, punkt 4 (M, SD, KD)

av Maria Malmer Stenergard (M), Mattias Karlsson i Luleå (M), Ludvig Aspling (SD), Katarina Brännström (M), Hans Eklind (KD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD), Arin Karapet (M) och Jennie Åfeldt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4757 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkandena 3 och 4 samt

avslår motion

2021/22:4754 av Tony Haddou m.fl. (V).

Ställningstagande

Vid fördelningen av anvisningar mellan kommunerna ska enligt regeringens förslag hänsyn tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantaget mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen. Även bostadssituationen bör emellertid vara en faktor som ska beaktas, eftersom den i stor utsträckning påverkar kommunernas möjlighet att tillhandahålla bostäder.

Det är av stor vikt att kommunerna får tillräcklig tid att anordna boende från det att anvisning har skett. I bosättningsförordningen ges kommunerna en tidsfrist om två månader för detta. En utgångspunkt bör vara att samma tidsfrist ska gälla för anvisningar enligt nu aktuell lagstiftning.

4. Övrigt om jämnare fördelning av boende för vissa skyddssökande, punkt 4 (V, MP)

av Rasmus Ling (MP) och Tony Haddou (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4754 av Tony Haddou m.fl. (V) och
avslår motion
2021/22:4757 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Regeringens förslag är välkommet, eftersom det kommer att underlätta mottagandet av människor på flykt till följd av Rysslands invasion av Ukraina och leder till bättre förutsättningar för landets kommuner att ta ansvar för de som får tillfälligt skydd. En brist i förslaget är dock att det saknas sanktioner mot kommuner som inte följer lagen. Sanktioner bör användas sparsamt, men i detta fall handlar det om regleringar som innebär att de som får skydd i Sverige ska fördelas jämnt med hänsyn till kommunernas förutsättningar. Det är därför rimligt att införa någon form av sanktion om en kommun bryter mot lagen. Ett alternativ kan vara att sänka utbetalningen av generella statsbidrag.

Särskilda yttranden

1. Flytt mellan kommuner, punkt 2 (V)

Tony Haddou (V) anför:

Det är viktigt med en långsiktig planering när det gäller boende för asylsökande, och framför allt ensamkommande, för att undvika att människor rycks upp från sitt sammanhang vilket kan få svåra konsekvenser som ny i landet. Mot den bakgrunden står vi bakom utskottets förslag till tillkännagivande om att skyddsökande så långt det är möjligt inte ska ryckas upp från sin invanda miljö för att flyttas till en annan kommun. Vänsterpartiet vill att staten ska ha det övergripande ansvaret för att ta emot människor på flykt i Sverige. Flyktmottagandet ska därför ha en tydlig nationell styrning och tillräcklig statlig finansiering. Mot den bakgrunden står vi bakom utskottets förslag till tillkännagivande om att kommunerna bör ersättas fullt ut för sina kostnader för bl.a. boende och skola. Vår politik på flyktområdet om skyddsbehov och mottagande utvecklas i motion 2021/22:919.

2. Ersättning till kommuner, punkt 3 (SD)

Ludvig Aspling (SD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD) och Jennie Åfeldt (SD) anför:

Vi anser i första hand att regeringens förslag bör avslås (reservation 1). Mottagandesystemet bör vara helt och hållet statligt och kommunernas åtaganden måste vara frivilliga. När det gäller speciellt ersättningen till kommunerna finns många oklarheter i regeringens förslag. Vi har därför ställt oss bakom motion 2021/22:4757 (M, KD) yrkande 2.

3. Övrigt om jämnare fördelning av boende för vissa skyddsökande, punkt 4 (SD)

Ludvig Aspling (SD), Jonas Andersson i Skellefteå (SD) och Jennie Åfeldt (SD) anför:

I första hand anser vi att regeringens förslag bör avslås (reservation 1). Genomförs regeringens förslag bör kommunernas bostadssituation vara en faktor som ska beaktas vid fördelningen och kommunerna bör ges en tidsfrist om två månader för att anordna boende från det att anvisning har skett. Vi ställer oss således bakom motion 2021/22:4757 (M, KD) yrkandena 3 och 4.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2021/22:250 Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Följdmotionerna

2021/22:4754 av Tony Haddou m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att införa sanktioner mot kommuner som inte fullgör sina skyldigheter enligt den föreslagna regleringen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4756 av Ludvig Aspling m.fl. (SD):

Riksdagen avslår propositionen.

2021/22:4757 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att skyddssökande så långt det är möjligt inte rycks upp från sin invanda miljö, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av tillräckliga ersättningar till kommunerna och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även bostadssituationen ska beaktas vid fördelningen av anvisningar mellan kommuner och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av tillräcklig framförhållning för kommunerna för att ordna med boende och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

dels att 1, 2, 3 och 22 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 3 b och 23 a §§, och närmast före 23 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

I denna lag ges bestämmelser om sysselsättning för och bistånd till utlänningar som

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flyktning enligt 4 kap. 1 § eller som alternativt skyddsbehövande enligt 4 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser (asylsökande),

2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet, eller

3. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige och av särskilda skäl medgetts rätt att vistas här medan ansökan prövas.

Den som omfattas av denna lag har inte rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) för förmåner av motsvarande karaktär. Rätt till bistånd föreligger inte heller för bostadskostnader.

2 §²

Migrationsverket *skall* ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva förläggningar. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva förläggningar.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2.

Migrationsverket *ska* ha huvudansvaret för mottagandet av utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 och för detta ändamål driva förläggningar. Migrationsverket får uppdra åt andra att driva förläggningar.

En kommun får anordna boenden för ensamkommande barn som omfattas av 1 § första stycket 1 och 2.

¹ Senaste lydelse 2021:769.

² Senaste lydelse 2006:177.

Vad som sägs om förläggningar i 14 och 15 §§ *skall* gälla även sådana boenden.

Det som sägs om förläggningar i 14 och 15 §§ *ska* gälla även sådana boenden.

En kommun får också anordna boenden för övriga utlänningar som avses i 1 § första stycket 2. Det som sägs om förläggningar i denna lag ska gälla även sådana boenden.

3 §³

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska av Migrationsverket erbjudas plats på en förläggning.

Utlänningar som avses i 1 § första stycket 1 och 2 ska av Migrationsverket erbjudas plats på en förläggning. *För utlänningar som avses i 1 § första stycket 2 får Migrationsverket även anvisa en kommun som ska ordna boendet.*

Första stycket gäller inte ensamkommande barn som avses i 1 § första stycket 1 och 2. För dessa barn ska Migrationsverket i stället anvisa en kommun som ska ordna boendet. När Migrationsverket anvisat en kommun ska det anses att barnet vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453).

En kommun som har anvisats att ta emot ett ensamkommande barn får placera barnet i ett boende i en annan kommun endast om

1. kommunerna har ingått en överenskommelse om placeringen,
2. placeringen sker med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga eller med stöd av socialtjänstlagen i fråga om barn med motsvarande vårdbehov, eller
3. det med hänsyn till barnets vårdbehov finns synnerliga skäl.

3 b §

Vid fördelningen av anvisningar enligt 3 § första stycket mellan kommuner ska hänsyn tas till kommunens arbetsmarknadsförutsättningar, befolkningsstorlek, sammantagna mottagande av nyanlända och ensamkommande barn samt omfattningen av asylsökande som vistas i kommunen.

22 §⁴

Migrationsverkets eller socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Migrationsverkets beslut om anvisning av ensam-

Migrationsverkets eller socialnämndens beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Migrationsverkets beslut om anvisning av ensam-

³ Senaste lydelse 2018:346.

⁴ Senaste lydelse 2013:755.

kommande barn får dock inte överklagas.

kommande barn *eller anvisning av en kommun för boende för utlännningar som avses i 1 § första stycket 2* får dock inte överklagas.

Migrationsverkets beslut får överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets utlännningen vistades när beslutet fattades.

Beslut i fråga om bistånd enligt denna lag gäller omedelbart.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Bemyndigande

23 a §

Regeringen får i fråga om utlännningar som avses i 1 § första stycket 2 som inte är ensamkommande barn meddela föreskrifter om

1. det antal utlännningar för vilka det under en viss period finns ett behov av att anvisa en kommun för boende,

2. prioriteringen vid anvisningar,

3. fördelningen av anvisningar mellan kommuner,

4. vilka kriterier, utöver de som anges i 3 b §, som får beaktas vid fördelningen av anvisningar, och

5. inom vilken tid en kommun ska ordna boende.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Denna lag omfattar utläningar som

1. har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige som flykting enligt 4 kap. 1 § eller som alternativt skyddsbehövande enligt 4 kap. 2 § utlänningslagen (2005:716) eller motsvarande äldre bestämmelser och som inte är folkbokförda här i landet,

2. har beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet,

2. har *ansökt om eller* beviljats uppehållstillstånd med tillfälligt skydd eller uppehållstillstånd efter tillfälligt skydd med stöd av bestämmelserna i 21 kap. 2, 3, 4 eller 6 § utlänningslagen och som inte är folkbokförda här i landet,

3. hålls i förvar enligt 10 kap. 1 eller 2 § utlänningslagen och som inte har placerats i kriminalvårdsanstalt, häkte eller polisarrest, eller

4. vistas här med stöd av tidsbegränsat uppehållstillstånd enligt 5 kap. 15 eller 15 d § utlänningslagen.

Sådana utläningar som avses i första stycket 1 eller 2 omfattas av lagen även om de har meddelats ett beslut om avvisning eller utvisning. Det gäller dock inte en utläning som håller sig undan så att beslutet inte kan verkställas.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2022.

¹ Senaste lydelse 2021:772.